

Evaluatie IPMV

18 september 2024

Patricia Clevering-Loeffen, Joost van den Bulk, Mirit Hoek en Nazanin Moradi

Aanleiding en aanpak

- InnovatieProgramma MicroVerontreinigingen uit rwzi-afvalwater
- 2019 – 2023
- 22 haalbaarheidsstudies en 15 pilotprojecten
- Actualiseren kosten en CO₂-kengetallen (2018 → 2024)
- Updaten referenties (en naar 80%)
- Betrekken projectuitvoerders – factsheets
- Vergelijken technieken
- Doorkijk nieuwe EU richtlijn
- Resultaten zijn indicatief
- Maatwerk & locatie specifiek
- Doorontwikkeling van technieken

Referentie technieken 2018

Onderwerp	Eenheid	PACAS	Ozon	Ozon + ZF	GAK****
CO₂-voetafdruk					
CO ₂ -voetafdruk verwijdering micro's	g CO ₂ /m ³ behandeld	122	98	128	325
CO ₂ -voetafdruk verwijdering micro's	g CO ₂ /m ³ rwzi-influent*	122	69	90	228
Kosten					
Jaarlijkse kosten	€/m ³ behandeld	0,06	0,13	0,17	0,26
Jaarlijkse kosten	€/m ³ rwzi-influent*	0,06	0,09	0,12	0,18
Verwijderingsrendement gidsstoffen Min I&W**					
Rendement technologie	%	70-75	80-90	80-90	80-90
Rendement inclusief rwzi ***	%	70-75	80-85	80-85	80-85

Referentie technieken 2024 - UPDATE

Onderwerp	Eenheid	PACAS	Ozon	GAK ⁴
CO₂-voetafdruk				
CO ₂ -voetafdruk verwijdering micro's	g CO ₂ /m ³ behandeld ¹	184	109	361
CO ₂ -voetafdruk verwijdering micro's	g CO ₂ /m ³ rwzi-influent	184	77	253
Kosten⁵				
Jaarlijkse kosten	€/m ³ behandeld ¹	0,10	0,10	0,31
Jaarlijkse kosten	€/m ³ rwzi-influent	0,10	0,07	0,22
Verwijderingsrendement gidsstoffen Min IenW²				
Rendement technologie	%	80-85	80-90	80-90
Rendement inclusief rwzi ³	%	80-85	80-85	80-85

Beschouwde technieken

Combinatietechnieken vallen binnen meerdere categorieën

- Poeder actief kool (PAK)
  1. Poeder Actief Kool in combinatie met doekfiltratie (PAK+doek) (RWZI Vinkel)
  2. PACAS Nereda (Simpelveld)
- Granulair actief kool (GAK)
  3. Biological Oxygen-Dosed Active Carbon (BODAC) (RWZI Emmen)
  4. Continu Bio-GAK + lucht (BioGAK+lucht) (RWZI Emmen)
  5. O3-STEP (RWZI Horstermeer)
  6. Continu Upflow microGAK (UpflowGAK) (RWZI Hapert)
- Oxidatieve technieken
  7. ZF+UV/H₂O₂ (RWZI Aarle Rixtel)
  8. O₃+Ultrasound USONiQ (RWZI Winterswijk)
  9. PAC O₃ (PAK+O₃) (RWZI Leiden)
  10. O₃ biofilm (Microforce) (RWZI Walcheren)
  11. Biologische voorbehandeling met O₃ (Aurea (BO₃)) (RWZI Horstermeer)
- Alternatieve adsorptiemiddelen
  12. Cyclodextrines, Dextorb, DEXfilter (DEXfilter) (RWZI Lelystad)
  13. AdOx, zeoliet met filtratie (AdOx) (Leiden-Noord)
- Filtratie
  14. Nanofiltratie met geavanceerde oxidatie (NF+UV/H₂O₂) (RWZI Asten)
  15. Waterfabriek Ge(0) zond: ozon met keramische microfiltratie (O₃+keramische MF) (RWZI Wervershoof)

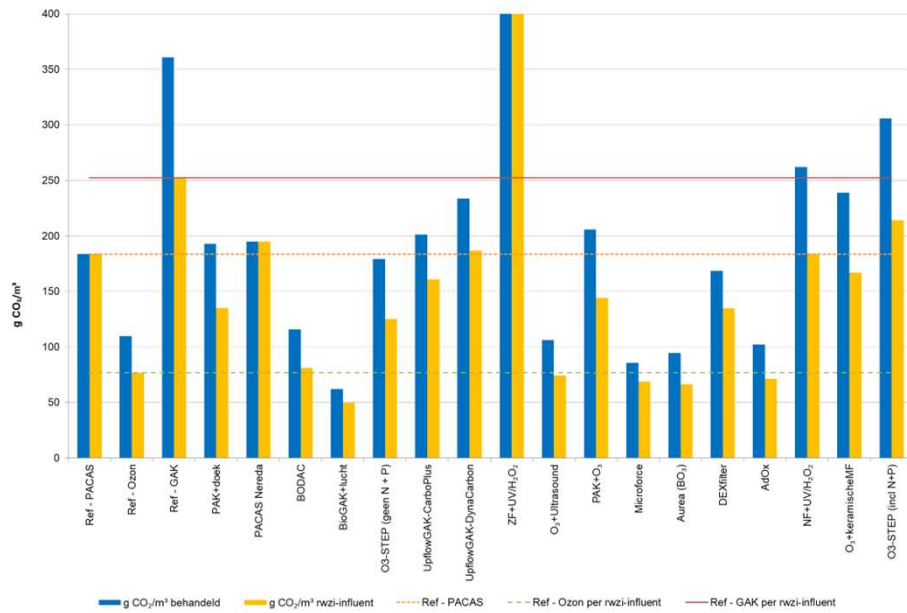
Verwijderingsrendementen – 80% jaarrendement haalbaar

- 80% jaarrendement in theorie haalbaar (7/11, influent-totaal effluent)
- Breder palet bij combinatietechnieken?
  - Soms wel, soms niet
- EU gidsstoffen:
  - Andere stoffen
  - 2 categorieën
  - 80% in (bijna) elk monster

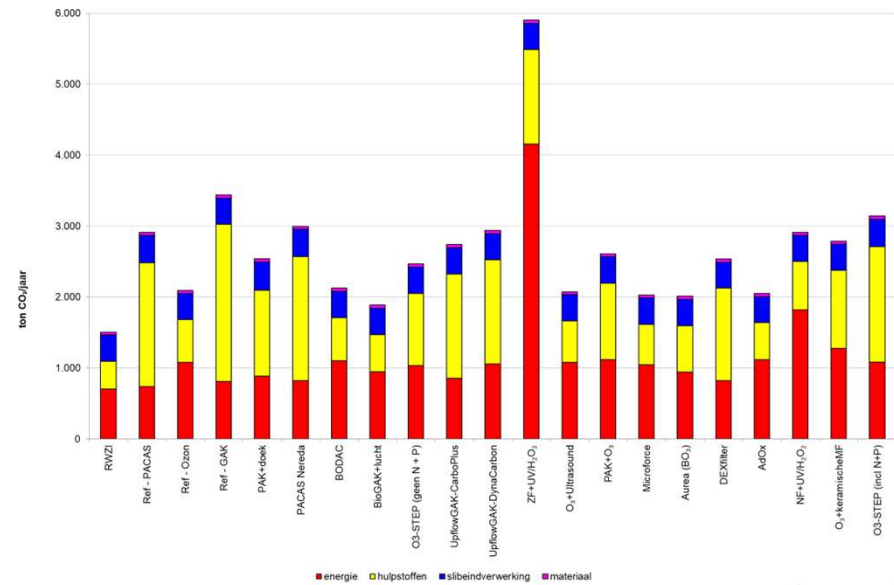
Werkingsprincipe en technologie	Totaal jaarrendement	Totaal jaarrendement
Gidsstoffen	Nederland 7/11	EU
Adsorptie aan Poeder Actiefkool (PAK)		
Referentie PACAS	80-85	75-85
PAK+doek	ca. 80	75-80
PACAS Nereda	80-85 (84)	75-85
PAK+O ₃	ca. 85	ca. 80
Adsorptie aan Granulair Actiefkool (GAK)		
Referentie GAK	80-85	75-85
O3-STEP (zonder N en P-verwijdering)	ca. 80	ca. 80
upflow GAK	80-85	75-85
BODAC	ca. 80	70-80
Bio-GAK + lucht	ca. 80	75-80
Aurea (BO ₂)	ca. 85	75-80
Adsorptie aan overige niet-fossiele materialen		
DEXfilter	80-85	75-85
AdOx	ca. 75 ⁵	70-75
Oxidatieve technieken en filtratie technieken		
Referentie Ozon	80-85	75-85
ZF+UV/H ₂ O ₂	75-80	ca. 75
O ₃ +Ultrasound	85-90	80-85
O3-STEP (zonder N en P-verwijdering)	ca. 80	ca. 80
PAK+O ₃	ca. 85	ca. 80
Microforce	ca. 80	75-80
Aurea (BO ₂)	ca. 85	75-80
NF+UV/H ₂ O ₂	85-90	ca. 85
O ₃ + keramischeMF	ca. 80	75-85

CO₂-voetafdruk

- Relatieve CO₂-voetafdruk

- Totale CO₂-voetafdruk (hele zuivering)

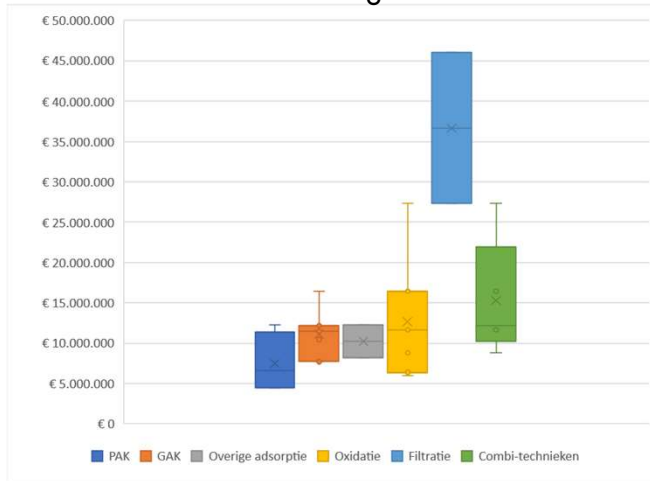

CO₂-voetafdruk – gevoeligheidsanalyse

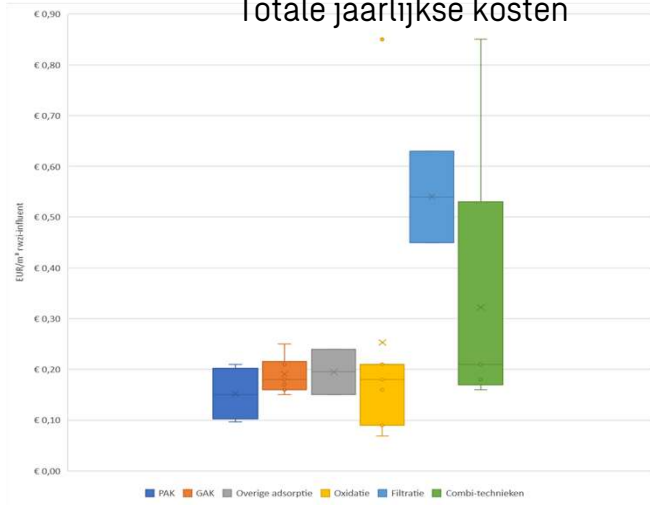
Relatieve CO ₂ -voetafdruk	Basis CO ₂ -voetafdruk
<50 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	
<85 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	Referentie Ozon BODAC Bio-GAK + lucht Aurea (BO ₃) AdOx O ₃ +Ultrasound Microforce
85-120 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	
120-160 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	PAK+doek PAK+O ₃ O3-STEP (zonder N en P- verwijdering) DEXfilter
160-200 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	Referentie PACAS PACAS Nereda Upflow GAK NF+UV/H ₂ O ₂ O ₃ +keramischeMF
>200 g CO ₂ /m ³ _{rwzi-influent}	Referentie GAK ZF+UV/H ₂ O ₂ O3-STEP (met N en P-verwijdering)

Kosten

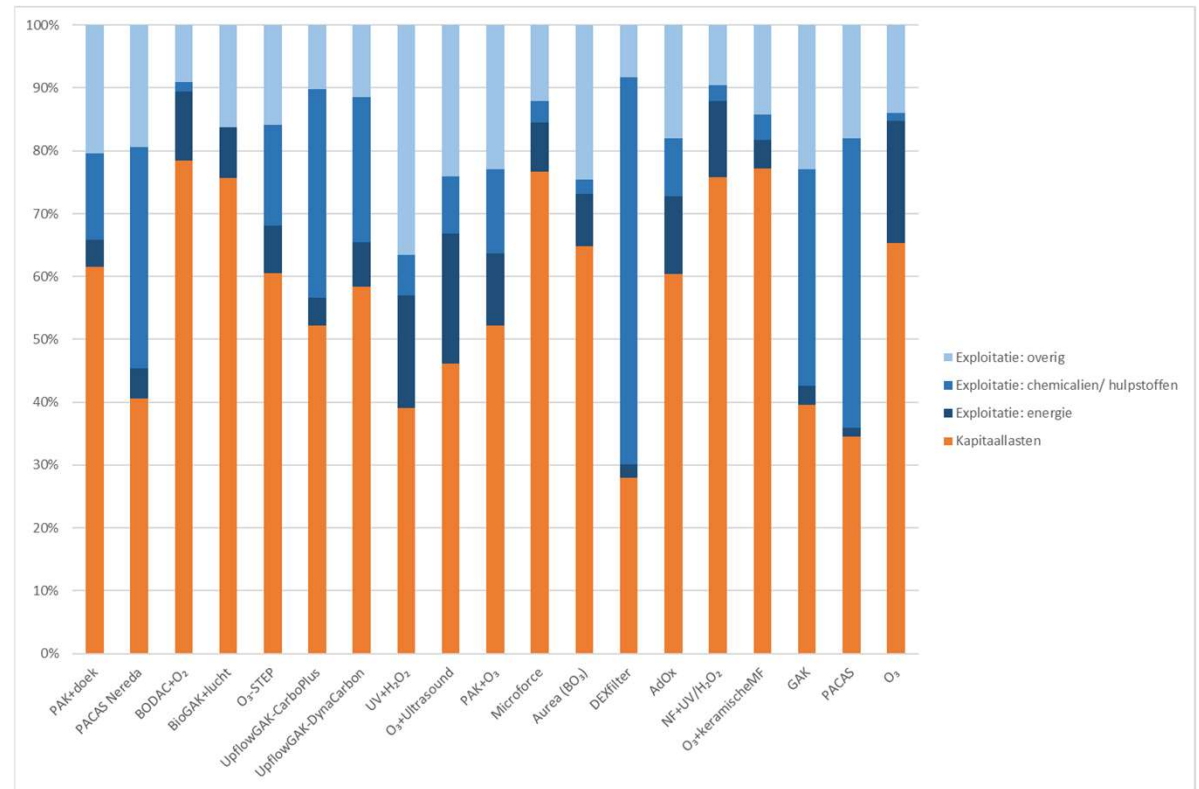
Stichtingskosten

Totale jaarlijkse kosten

Jaarlijkse kosten verdeeld in kapitaallasten en exploitatiekosten.
Verdeling is percentueel per techniek en zegt niets over de absolute kosten.

Bijvangst en raakvlak KRW

(mogelijke) verwijdering nutriënten

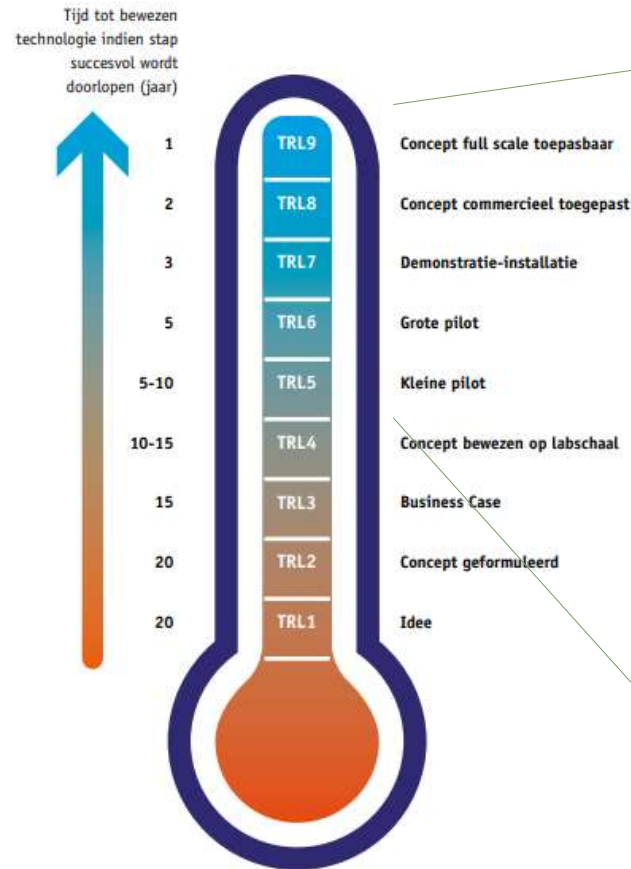
- Verbetering ecotoxiciteit >50%
- (Mogelijke) verwijdering van nutriënten (KRW)
- Minimalisatie bromaatvorming
- Verwijdering antibiotica resistentie (STOWA 2024-30)
- Verwijdering PFAS (STOWA 2024-29)
- Verwijdering microplastics
- (Hoogwaardig) hergebruik effluent

Werkingsprincipe en technologie	Ammonium	Nitraat	Fosfaat	Opmerkingen
Adsorptie aan Poeder Actiefkool (PAK)				
PAK +Doek	-	-	x (-)	() bij FeCl ₃ dosering
PACAS Nereda	-	-	-	
PAK+O ₃	-	-	-	
Adsorptie aan Granulair Actiefkool (GAK)				
O ₃ -STEP	-	- (x)	- (x)	() bij FeCl ₃ en methanol dosering
Continue upflow GAK	-	-	- (x)	() bij FeCl ₃ dosering
BODAC	x	-	- (x)	() bij FeCl ₃ dosering
Continue Bio-GAK + lucht	x	-	- (x)	() bij FeCl ₃ dosering
Aurea (BO ₃)	x	-	- (x)	() bij FeCl ₃ dosering
Adsorptie aan overige niet-fossiele materialen				
DEXfilter	- (x)	- (x)	- (x)	() onderzoek nodig
AdOx	- (x)	-	-	() andere zeolietamenstelling
Oxidatieve technieken en filtratie technieken				
ZF+UV/H ₂ O ₂	-	- (x)	- (x)	() bij FeCl ₃ en methanol op ZF
O ₃ + Ultrasound	-	-	-	
O ₃ -STEP	-	- (x)	- (x)	() bij FeCl ₃ en methanol dosering
PAK-O ₃	-	-	-	
Microforce	x	-	-	
Aurea (BO ₃)	x	-	- (x)	() bij FeCl ₃ dosering
NF en UV/H ₂ O ₂	-	-	-	
O ₃ + keramischeMF	-	-	-	

Technology Readiness Level (TRL)

- Gestegen in TRL
- Echt wat te kiezen!

TRL	technieken
9	Referentie PACAS Referentie ozon Referentie GAK
8	PACAS Nereda O ₃ -STEP Continue upflow GAK
7-8	PAK + O ₃
7	PAK+doek
6-7	BODAC bioGAK+lucht
6	Aurea (BO ₃) Microforce O ₃ +keramische MF
5-6	ZF+UV/H ₂ O ₂
5	O ₃ +ultrasound DEXfilter AdOx NF+UV/H ₂ O ₂

Samenvatting

Techniek	Overall rendement 7/11 (%)	CO ₂ -voetafdruk (gCO ₂ /m ³ _{influent}) ^{rwzi-}	Kosten (EUR/m ³ _{influent}) ^{rwzi-}	Bijvangst	TRL
Referentie PACAS	80-85	184	0,08 - 0,12		9
Referentie GAK	80-85	253	0,18 - 0,26		9
Referentie Ozon	80-85	77	0,08 - 0,12		9
PAK+doek	ca. 80	135	0,17 - 0,25	P-verwijdering mogelijk	7
PACAS Nereda	80-85 (84)	195	0,10 - 0,14		8
BODAC	ca. 80	81	0,14 - 0,22	NH ₄ verwijdering, P-verwijdering mogelijk	6-7
Bio-GAK	ca. 80	50	0,12 - 0,18	NH ₄ verwijdering, P-verwijdering mogelijk	6-7
O3-STEP (zonder N+P verwijdering)	ca. 80	125	0,17 - 0,25	NO ₃ en P-verwijdering mogelijk	8
UpflowGAK-Carboplus	80-85	161	0,14 - 0,20	P-verwijdering mogelijk	8
UpflowGAK-Dynacarbon	80-85	187	0,20 - 0,30	P-verwijdering mogelijk	8
ZF+UV/H ₂ O ₂	75-80	574	0,68 - 1,02	NO ₃ en P-verwijdering mogelijk	5-6
O ₃ +ultrasound	85-90	74	0,08 - 0,12		5
PAK+O ₃	ca. 85	144	0,14 - 0,22		7-8
Microforce	> 80	69	0,17 - 0,25	NH ₄ verwijdering	6
Aurea (BO ₃)	ca. 85	66	0,13 - 0,19	NH ₄ verwijdering, P-verwijdering mogelijk	6
DEXfilter	80-85	135	0,19 - 0,29	Mogelijk NH ₄ , NO ₃ en P-verwijdering -> onderzoek	5
AdOx	ca. 75 ¹	71	0,12 - 0,18	NH ₄ verwijdering ander zeoliet labschaal	5
NF+UV/H ₂ O ₂	85-90	183	0,36 - 0,54	Hoogwaardig hergebruik effluent mogelijk , P-verwijdering	5
O ₃ +keramischeMF	ca. 80	167	0,50 - 0,76	Hoogwaardig hergebruik effluent mogelijk	6

Conclusies

- Binnen het IPMV zijn **in korte tijd een groot aantal technieken ontwikkeld** en dichterbij technologische volwassenheid gekomen.
- Referentietechnieken ozon en PACAS blijven vanuit kosten oogpunt interessant.
- Nieuwe technieken bieden op CO₂-voetafdruk, verwijderingsrendement, kosten en de verwijdering van nutriënten voordelen.
- DEXfilter, AdOx, NF+UV/H₂O₂, O₃+ultrasound en ZF+UV/H₂O₂ en de membraantechnieken behoeven nader onderzoek.
- Rendement van 80% op 7 van de 11 gidsstoffen over de gehele rwzi kan in theorie gehaald worden met alle geteste technieken.
- Combinatietechnieken hebben voordelen qua flexibiliteit en CO₂-voetafdruk. Anderzijds wel duurder.
- Ozon is qua kosten en CO₂-voetafdruk gunstig en inmiddels meer ervaring met minimalisatie bromaatvorming.
- Ontwikkeling BAKF belangrijk binnen IPMV, want gunstige CO₂ en kosten. Standtijd GAK speerpunt vervolgonderzoek.
- Technieken die N en/of P kunnen verwijderen zijn interessant als ook aanvullende eisen hiervoor zijn (KRW)
- De ecotoxiciteit wordt door de onderzochte technieken met meer dan 50% gereduceerd.
- Membraanfiltratie met oxidatiestap geven goede resultaten om hoogwaardig effluent te realiseren met verwijdering van micro's.
- Gevoeligheidsanalyse: duurzaamheidsmaatregelen (groene stroom, duurzame PAK) geven dusdanige verbetering van CO₂-voetafdruk, dat onderlinge rangschikking verandert.

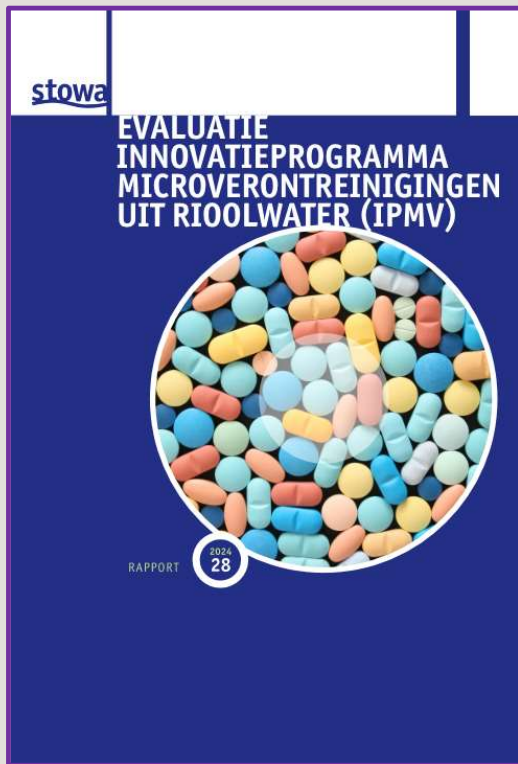
Beschouwing

- Toepassing technieken is maatwerk:
  - Rioolstelsel en aanvoerpatroon (DWA/RWA) – ken je rwzi (meten)
  - Verwijderingsrendement biologie rwzi – ken je rwzi (meten)
  - Individuele norm(en) EU Richtlijn prioritaire stoffen
  - Koppeling KRW
  - Capaciteit elektriciteitsnet
  - Bromideconcentraties influent
  - Hergebruik effluent
  - Ontwikkelingen (duurzame PAK, BAKF, alternatieve adsorptie, ...)
  - TRL
  - Ambities waterschap
  - ...

Beschouwing

- Resultaten geven indicatie
  - Markt is volop in beweging: komende jaren gaat veel meer bekend worden over te realiseren full scale/demo/pilot installaties en over verduurzaming van grondstoffen
  - Projectaanpak, markt en locatiespecifieke aspecten bepalen daadwerkelijk kostenniveau
- Of technieken met benoemde ontwerpuitgangspunten daadwerkelijk voldoen aan de EU richtlijn is afhankelijk hoe de EU richtlijn inclusief bemonstering in Nederlandse wetgeving wordt verankert
  - Andere stoffen
  - Jaarrendement versus minimaal rendement in elk monster
  - 2 categorieën versus 7/11
- Nog onzeker: voor welke stof(fen) komt een individuele norm komt in EU richtlijn prioritaire stoffen

2024-28

Evaluatie Innovatieprogramma
microverontreinigingen uit rwzi-afvalwater
(IPMV)